

En fødselsdag på Gisselfeld og et bryllup i Ulse kirke

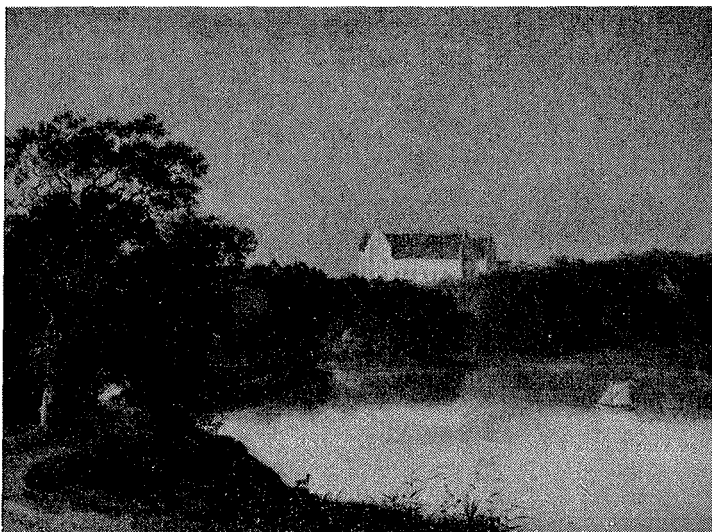
(12. august 1818)

Af bibliotekar *Jens A. Nielsen*, Haslev.

Gisselfeld står vel i de flestes bevidsthed som Peder Oxes borg, og med rette, for det er ham, der 1547—75 „LOED THENDNE GAAR FLYTTE OCH BYGGHE AF NY SOM HAD HER STAAR“, som det kan læses på den indmurede sandstenstavle over porten. Men om end Peder Oxe er den skønne renaissanceborgs grundlægger og om end Gisselfeld efter hans død i 1575 forblev i nogenlunde samme slægts eje (slægten Lykke) indtil 1661, da kong Frederik III efter Kaj Lykkes fald beslaglagde den og overdrog den til kronprinsen (Christian V), der igen mageskiftede til Schack'erne, er det dog en helt anden adelslægt, der nu gennem 250 år har præget det Gisselfeld, vi kender. Det er slægten Dannekiold-Samsøe, hvis ældste mandlige descendent er indehaver af embedet som overdirektør for Gisselfeld adelige Jomfrukloster, grundlagt af slægtens stamfader, den unge begavede Christian Gyldenløve ved testamenter af 19. sept. 1701 og 18. sept. 1702.

Om de vekslende overdirektørers virke for Gisselfeld frem til 1860'erne, især i deres egenskab af storgodsbesiddere, beretter godsforvalter O. F. C. Rasmussens højst fortjenst-

fulde bog om Gisselfeld (1868). Fremfor alt er det netop godshistorien, der bliver behandlet her; derimod vil man i bogen lede forgæves efter oplysninger om overdirektøernes kulturelle interesser og dermed Gisselfelds betydning i kulturhistorien.

Gisselfeld.

Oliemaleri af C. A. Lorentzen o. 1804.
(Gisselfeld.)

Efter dette skønne maleri, der reproduceres her for første gang, udførte kobberstikkeren S. H. Petersen o. 1820 en radering („Danske Egne“, 1819-23, nr. 27), der viser sig at være forlæg for det broderede billede af Gisselfeld, Ellen Skov omtaler i amtsårbogens årg. 35, 1947, s. 98-101.

Og dog er der få steder, man mærker en så udtalt kulturvilje som netop på Gisselfeld. Det i sin art enestående bibliotek, der hovedsagelig er samlet af de to bogelskende over-

direktører Frederik Christian Danneskiold-Samsøe (1722—78) og især hans søn Christian Conrad Sophus Danneskiold-Samsøe (1774—1823) og som af den nuværende overdirektør Sophus Danneskiold-Samsøe er blevet nyordnet efter moderne principper, er et talende vidnesbyrd herom. Men også den betydelige malerisamling (især portrætter) og den sjældne porcelænssamling er udtryk for en slægts glæde ved kulturelle værdier.

Det skal her forsøges at give et lille situationsbillede fra en tid, da Gisselfelds kulturhistoriske betydning var ganske åbenbar, fra begyndelsen af det 19. århundrede, da overdirektøren var den ovenfor nævnte C. C. S. Danneskiold-Samsøe. Denne ædle og retsindige personlighed, hvis hele virke så smukt står i pagt med samtidens idealer om oplysning og menneskelighed, fik som jorddrot rig lejlighed til at føre de nye landbolove ud i livet, men ikke nok med det; han gik i sine bestræbelser for at fremme bondens sag ofte ud over hvad lovene krævede. Mest kendt af offentligheden i dag er vel grevens udstykning af indelukket Lysholm, hvor han for at opmuntre til arvefæste lod de 23 parceller overgå til denne form for besiddelse. Det var denne begivenhed, man i 1949 fejrede 150-året for, og om hvilken man får grundig besked i førstelærer Edv. J. Jensens fortrinlige Lysholms historie (1952). Som amtmand over Præstø amt (fra 1808) fik greven også udrettet mange samfundsgavnlige ting. Her skal blot nævnes udgravningen af Suså — den Danneskioldske Kanal — fra Bavelse sø til Næstved, endvidere amts-hospitalet i Næstved, men en samlet omtale af dette som af grevens øvrige virke udadtil falder uden for denne artikels rammer.

Mindre kendt er grevens virksomhed indadtil, d. v. s. som husherre og vært på Gisselfeld. Og dog er det et område, der fortjener lige så stor opmærksomhed og agtelse som hans offentlige fremtræden. Et sjældent lykkeligt ægteskab forenede ham med hans ungdoms elskede, frøken Johanne Henriette Valentine Kaas (1776—1843), en datter af Holmens tidligere chef, admiral Frederik Christian Kaas, og disse to mennesker gjorde Gisselfeld til et sted, hvor nogle af tidens ypperste, digtere, lærde, musikere, gerne opholdt sig. Rahbek nævner i sin nekrolog over greven (Tilskuerne. Udg. af K. L. Rahbek, 1824, 1. årg., nr. 66—67 (s. 521—29)) navne som Abrahamson, Thaarup, Pram, Gutfeld, Sander. Vi kan supplere med flere andre, Molbech og Ingemann f. eks. og ikke mindst den mand, der skulle blive den største skjald, vort land har fostret: Grundtvig. —

Som ved et træf, vil mange synes, falder to forskellige begivenheder — den ene på selve Gisselfeld, den anden i omegnen af Gisselfeld — sammen på en augustdag i 1818, nærmere betegnet onsdag den 12. aug., men ser vi nærmere til, vil vi finde, at disse to begivenheder ikke sker helt uafhængig af hinanden, at de tværtimod har en nøjere forbindelse med hinanden.

Men lad os høre vor meddeler, en ung nylig ansat huslærer på Gisselfeld, en 20-årig jurist ved navn Christian Wilster, som ved en tilfældighed, ved en i hans øjne bevidst forbigåelse af ham ved et avancement i Rentekammeret, pludselig opgiver al juridisk fremtid og nu vil studere teologi, men selvfølgelig er nødt til at tjene til studiet og derfor tager plads hos grev Danneskiold som informator for dennes yngste søn Magnus Otto Sophus, den senere generalpostdirektør og

den nuværende excellences oldefar. At blive rykket op fra et muntert studentikost liv i kongens København og plantet om til Gisselfelds idyl ville måske ikke have passet enhver, men den unge Wilster kan i sit første brev til vennen og studiekammeraten N. C. L. Abrahams, den senere kendte professor i fransk, skrive, at han er kommet „til et sandt Paradis“, og videre „... Jeg behøver vel ikke at fortælle Dig, hvor behageligt Liv jeg fører: naar mine Kaldspligter ere endte, læser jeg Oehlschlæger, spadserer omkring, spiser Jordbær, spiller Billard og ryger Tobak, saa det er en Lyst, og at jeg ikke glemmer Mad og Drikke, kan Du let begribe, da Du véd, jeg er en Nordbo ...“. Disse epikuræiske betragtninger er fra brevet af 29. juni 1818, der tillige med Wilsters øvrige Gisselfeld-breve til Abrahams er publiceret i tidsskriftet *Museum* 1891, II, s. 313—63.

Den 13. august 1818 er det brev dateret, som er den vigtigste og eneste trykte kilde, der har overleveret, hvad der skete dagen før.

„Gisselfeldt d. 13de August.

Mod den Skikkelige er jeg skikkelig; Du, den eneste af 8 Korrespondenter, der igaar med Posten betalte mig sin Skyld, Dig vil jeg tilskrive, skjøndt halv træt af Gaarsdagen; det var nemlig Grevindens Geburtsdag, hvorom jeg maa tale lidt udførligt. Ved Solens Opgang affyredes Kanoner. Greven har haft en sød Idé; for 24 [skal være: 23] Aar siden har han nemlig som uforlovet skaaret hendes Navn i Barken af en stor Bøg paa hendes Geburtsdag paa Samsø. En ung Maler (Harder, recht brav) har efter Ordre malet benævnte Træ med Omegn i et pænt lille Skilderi, og Lund paa Møen, der har været Grevens Lærer, har skrevet nogle af de bedste Vers, jeg i lang Tid har set af vore Parnasveteraner, i denne Anledning. Ideen er velsignet og herligt udført; et vakkert Emne for Kotzebue til en lille Komædie. Om

Middagen god Mad og svær Drik, dertil 2 Sange, den ene af min Ringhed paa Melodi: Skilt fra Dig; den anden af Gutfeld. Nr. 1 anses for den bedste; saa skikkelige har Folk været; den findes indrykket i et Brev til Hindenburg. Nr. 2 bliver formodentlig indført i Rahbeks Tilskuer ligesom sidst, men sendes Dig dog til Bedømmelse og Afbenyttelse. — Om Aftenen Bal — — Efter Bordet et bravt lille Fyrværkeri med fortrinlige Raketter og romerske Lys; det var ude paa Marken; der var en stor Sværm af Mennesker, og Alle billigede mine Ord, at kalde Marken Nørrefælle. Jeg maa ikke glemme, at vi ogsaa om Aftenen havde 2 Sange, den ene af Bruun, maadelig; den anden var af samme Gutfeld, som havde skrevet Middagsvisen. Naar det danske Parnas spiller Fallit, hvilket uden Tvivl sker, naar Oehenschlæger trækker sine Penge ud af Banken, og det da kommer til Konkurs, har jeg næsten det frække Haab at blive prioriteret for Gutfeld og Bruun som ærbar Digter.

Igaar havde Grundtvig Bryllup herude; jeg var i Kirken og hørte Vielsen, han var salig. Han skrev et Par Linier til Grevinden, hvori han synderligt nok havde samme Idé som jeg i min Sang, nemlig at den, der saar godt, høster godt, saa at Greven sagde til mig: Præsten Glahn maa formodentlig have vist ham Deres Sang, og han med Flid brugt samme Idé. Idag har hele Selskabet været henne at gratulere ham...“.

Så mange er oplysningerne, der omtaler de to begivenheder: grevinde J. H. V. Danneskiold-Samsøes 42-årige fødselsdag på Gisselfeld og den næsten 35-årige kapellan N. F. S. Grundtvigs bryllup med sin 30-årige brud jomfru Elisabeth (Lise) Christine Margrethe Blicher i Ulse kirke.

Grev Danneskiold plejede hvert år at fejre sin hustrus fødselsdag ved en højtidelighed, hvortil der som regel var indbudt greveparrets nære venner samt honoratiores fra omegnen. Det, der rører os mest ved Wilsters beretning om denne fødselsdag, er vel grevens originale gave til sin hustru, maleriet af Samsø-bøgen i skoven nær Brattingsborg, i hvis

bark han kort efter sin hjemkomst fra udenlandsrejsen 1793—95 havde skåret sin elskedes initialer „H. K. 12. Aug. 1795“. Den unge maler, der havde foreviget motivet — et skovlandskab, i hvis midte der står et bøgetræ i en lav ind-

Johanne Henriette Valentine Lensgrevinde Danneskiold-Samsøe født Kaas.

Oliemaleri af F. C. Gröger 1814.
(Gisselfeld.)

hegning — på træ (28×21,5), var da en lovende elev på Kunstakademiet og hed Johannes (Hans) Georg Smith Harder (1792—1873), senere kendt som landskabsmaler.

Han blev fra 1822 tegnelærer ved det nyoprettede Sorø Akademi, en stilling, han sad inde med i fulde 40 år. Han og Wilster skulle morsomt nok mødes som kolleger i Sorø det nævnte år. Bag på maleriet stod skrevet et længere digt til „min gode Hustrue“, underskrevet „uforanderlig Din taknemmelige C. C. S. Dannekiold d. 12. Aug. 1818 i det 23. Aars Ægteskab“. Dette hjertelige og dybfølte digt fortjener at fremdrages her, fordi det sikkert til fulde afspejler grevens egne følelser for sin elskede hustru. Og den mand, der har skrevet det, digteren Christen Andersen Lund (1763—1833), præst i Keldby på Møn, var vel den, der havde præget grev Dannekiold dybest i opvæksten, idet han havde været grevens beundrede og elskede lærer fra det 11.—14. år og ladet ham nyde godt af sin levende og folkelige undervisning.

„Du som ømt og elskovsfuldt veileder,
Lig en salig Engel, her Din Ven,
Du, ved hvem en kiærlig Himmel spreder
Edens Roser paa min Bane hen!

Jette! i min Ungdoms Drømme svæved
Du alene for min Phantasie,
Selv naar Tanken sig til Himlen hæved,
Dig jeg som min Seraph saae deri!
Dig jeg saae i Aftenrødens Smile,
Dig, naar Luna Skovens Skygger brød,
Dig, kun dig, naar ved Naturens Hvile
Nattens Philomeles Sange lød!
Herlig, fremfor alle Aarets Dage,
Var mig stedse den, der gav mig dig,
Da, opløftet fra hver jordisk Plage,
Jeg blandt Himles Himle drømte mig.

I den skønneste af Samsøes Bøge
Sværmende dit kiære Navn jeg skar,
Og jeg saac dens Krone sig forøge,
Da dit Minde-Tegn den Stolte bar.
O, naar Stammens ranke Top sig hæved
Høit, i Aftenguldets Herlighed,
Ofte der, i lyse Syner svæved
Fremtids Glæder til din Elsker ned.
Ofte der jeg henrykt overskued
Mit unævnelige store Held,
Ofte der min hede Bøn oplued
Mod den Evighøie for dit Vel!

Jette! mange, mange Aar henrunde,
Bragde mangan Fryd, og mangt et Savn,
Men i Samsøes gamle Bøgelunde
Kneiser endnu Stammen med dit Navn;
Der endnu jeg kalder fro tilbage
Hver en salig Drøm fra Livets Vaar,
Henrykt, takfuld, som i Fordums Dage,
Ved det kiære Minde-Træ jeg staaer;
Der jeg føler end, at Gud opfylder
Kun ved dig hvert Ønske i mit Bryst,
Og jeg priser Ham, at dig jeg skylder
Mine Dages Fred, og al min Lyst!

Ømme Hustrue, ædle Dannekvinde,
Fromme Moder! paa din Fødselsdag
Du min Ungdoms bedste Drømmes Minde:
Samsø-Bøgens Billed her modtag!
Ingen Pensel dig mit Hjerter maler,
Ingen Harpes Tone tolker mig,
O, men Taaren i mit Øie taler:
Gud belønne, Han velsigne dig!“

Denne lille perle af et lejlighedsdigt har i mange år gået for at være grev Danneskiolds eget værk, hvad tilegnelsen bag på billedet også indbyder til at formode. Afdøde museumsdirektør Otto Andrup skriver i sin artikel om Brattingsborg i Arthur G. Hassø (Red.): Danske Slotte og Herregaarde, 1944, bd. 1, s. 583: „Christian Conrad Sophus Danneskiold opholdt sig hyppigere end sine Forgængere paa Samsø. Et Maleri og et langt af ham selv forfattet Digt beretter, hvorledes han, ung og forelsket, indskar sin senere Hustrus Navn i „den skønneste af alle Samsøes Bøge“, hvilket viser, at direktør Andrup ikke har kendt Wilsters brev. I sin grundige „Fortegnelse over Malerierne paa Gisselfeld Kloster ...“, 1918, s. 78, hvor det lille maleri omtales, nævner direktør Andrup heller ikke, hvem der har malet det, men også i dette tilfælde kommer Wilsters oplysninger os til hjælp.

Af de sange, der blev sunget dels ved middagen, dels om aftenen, var den ene altså forfattet af Wilster selv. Denne sang har det desværre ikke været muligt at opspore. Derimod findes den ene af Gutfelds sange — som rigtigt formodet af Wilster i brevet — i K. L. Rahbeks tidsskrift „Tilskueren“, 1818, 4. årg., nr. 61—63 (s. 441—42). Frederik Carl Gutfeld (1761—1823), Holmens bekendte provst, var en af de mest veltalende af tidens rationalistiske prædikanter, dertil en fuldendt selskabsmand, der forstod at skatte bordets glæder — efter sigende. I forbigående bemærket var han Grundtvig venligsindet, den eneste af de københavnske præster, der tilbød Grundtvig sin prædikestol i disse år, da Grundtvig så at sige var lyst i band af hovedstadens gejstlighed. Provst Gutfeld var en meget produktiv og skattet lejlighedsdigter, der allerede tidligere havde bæret den Danne-

skioldske familie med fødselsdags- og hyldestdigte. Det kan vel også i denne forbindelse være af interesse at gense hans sang, selv om den slet ikke kan måle sig med Lunds lige citerede digt.

„DEN TOLVTE AUGUSTI

Velkommen Dag! som blid oprinder,
I festlig Høiheds Glands!
Froe sanke vi paa Dig Kjærminder
Til en tredobbelt Krands.
Og selv Du byder, som en Ven,
Hvo der skal bære den.

Den første Kierligheden fletter
I milde Rosenbaand,
Og paa den Huldes Tinding sætter,
Ved Ægtemagens Haand.
„Du, som blev født til Held for mig;
Jeg evig elsker Dig!“

Den anden Krands af Uskylds Hænder
Saa barnlig bæres frem;
Og Alles Hu og Øie vender
Sig stille rørt, til dem;
„O Moder! Paa Din Fødselsdag,
Vor Bøn, vor Tak modtag!“

Dog see! En Krands er end tilbage;
Den rækker Venskab Dig!
„Du fromme Moder! hulde Mage!
Vær stedse lykkelig!
Som Du ved Ynde og ved Dyd
Er Dine Venners Fryd.“

Saa Hjertets rørte Stemme lyder;
Du kjerlig høre den!
Og Krandsen, Dig tredobbelt pryder,
Skal aldrig visne hen,
Saa blid som før i Livets Vaar,
Den krone sølvgraa Haar!"

Den anden af Gutfelds sange tillige med den af Bruun — „maadelig“, som Wilster skriver, har heller ikke kunnet opspores. Den Bruun, der er tale om, er sikkert den flittige skribent og oversætter N. T. Bruun.

Wilsters brev er som sagt den hidtil eneste trykte kilde, der giver oplysning om denne mindeværdige 12. august 1818 på Gisselfeld. Den anden primære kilde er Harders lille maleri, der den dag i dag befinder sig i slægten Danneskiold-Samsøes eje. En sekundær kilde af stor betydning må dog også nævnes, nemlig den anden af hovedpersonerne i augustdagens begivenheder: Grundtvig. I sine utrykte udkast til en levnedsskildring af grev C. C. S. Danneskiold-Samsøe, „Blik paa Grev Danneskiolds Liv“ (Grundtvig-arkivet fsc. 176), som sikkert er skrevet umiddelbart efter grevens død i juni 1823, har Grundtvig ved omtalen af grevens og grevindens lykkelige ægteskab netop fremdraget hin festdag i august fem år tidligere og citeret C. A. Lunds skønne digt i sin helhed. —

Så kommer i Wilsters brev den kortfattede meddelelse om Grundtvigs bryllup, som Wilster altså selv har overværet i den lille landsbykirke. Så vidt vides er han den eneste tilstedeværende, der har efterladt noget skriftligt om denne ikke mindre vigtige af dagens begivenheder. Derved vinder hans brev yderligere i værdi.

Wilster havde i sin barndom haft Grundtvig som lærer i Det Schouboeske Institut, den kendte københavnske privatskole, hvori Wilster allerede som 9-årig blev sat i 1806 og hvorfra han tog studentereksamen i 1813. Her havde han sat stor pris på Grundtvigs levende historieundervisning, og det er intet under, at den unge Wilster nu også benyttede lejligheden til en lille afstikker til Ulse for at se sin beundrede — og nu tillige så forkætrede — lærer blive gift. Grundtvigs linjer til grevinde Danneskiold, som Wilster nævner, har det ikke været muligt at finde.

Den dag i dag gemmer Ulse sogns kirkebog navnene på det hidtil berømteste par, der er blevet viet der. Som den første indførsel af „Copulerede“ for 1818 står følgende:

Personel Capellan Nicolai Frederik
Severin *Grundtvig* Kjøbenhavn
gl 35 Aar

Jomfrue Elisabeth Christine Margrethe
Blicher Kjøbenhavn
gl 30 Aar

Som forlovere er anført:

Provst Grundtvig
Sognepræst til Torkilstrup
og Lillebrænde

Adjunct ved Nykjøbings Skole
paa Falster H. J. Blicher.

Kirkebogen nævner ikke — som i vore dage — hvem der har foretaget vielsen, men man må vel gå ud fra, at det har været sognepræsten, Poul Egede Glahn, Grundtvigs svoger, selv om det de fleste steder i Grundtvig-litteraturen — formentlig med F. Rønnings Grundtvig-biografi som kilde — anses for givet, at det var Grundtvigs broder, der i kirkebogen er opført som forlover.

Brylluppet blev i hvert fald holdt i præstegården i Olstrup hos pastor Glahns. Poul Egede Glahn (1778—1846) var i

1808 blevet sognepræst i Ulse og Braaby sogne, der siden 1775 havde hørt sammen, og efterfulgte her digteren Christian Winthers far. Kort forinden var Glahn blevet gift med Bodil Marie Elisabeth Blicher (1783—1862), Lise Blichers ældste søster, som var den af søstrene, den unge Grundtvig oprindeligt havde sværmet for. Begge var døtre af provst Diderik Nicolai Blicher (1740—1805) i Gundslev på Nordfalster, i hvis hjem Grundtvig ved nytårstid 1803 — under et besøg hos broder Otto og svigerinden i Torkildstrup præstegård — for første gang havde gjort bekendtskab med de fire smukke provstedøtre. Provst Blicher havde forøvrigt en tid — 1772—75 — været hovmester på Bregentved i grev A. G. Moltkes tjeneste og her tilegnet sig en standsmæssig levemåde, der aldrig forlod ham. Hans yngste søn, Lises yngste broder, adjunkt Hans Jakob Blicher er det, der står anført i kirkebogen som den anden forlover.

Det var en lang forlovelse, der var gået forud for Grundtvigs og Lise Blichers bryllup i Ulse kirke. Allerede i sept. 1811 havde Grundtvig — også i Olstrup præstegård — fået sit ja hos jomfru Blicher, der dengang som så ofte før og senere opholdt sig hos sin søster og svoger. Grundtvig havde i et brev anholdt om hendes hånd, men hun tøvede med sit svar, både ville og ville ikke, nu da afgørelsen nærmede sig. Så skrev hendes søster, Marie Glahn, det lille brev til den unge kapellan i Udby, som fik begivenhederne sat i skred:

„Olstrup d. 18. Septemder (1811).

Med Glæde tager jeg Pennen for at skrive Dem disse Linier, fordi jeg veed deres Indhold, hvor forkert det end vil blive fremsat, vil bringe Dem Glæde. —

Jeg har talt med Lise, Hun har læst Deres Brev og jeg er overbeviist om Hun har Dem inderlig kjer; Hun har sagt mig med Taarer i Øyet, at Hun siden Hun skrev til Dem ikke har haft et roligt Øyeblik, De har stedse beskjeftiget Hendes Tanker, men en vis Ængstlighed holdt Hende tilbage fra ret at sige sit Hjertes Mening, og denne vil De vist tilgive Hende ved saa vigtigt et Skridt; Hun beder mig sige Dem at det vil inderlig Glæde Hende snart at see Dem her, jeg behøver da vel ikke at tilføje Glahns og min Bøn.

Deres Veninde
Maria Glahn.“

Nu var terningerne kastet, og tre dage efter melder den lykkelige bejler til broder Otto:

„Udby 21de Sept. 1811.

Kære Broder!

I Mandags fik jeg et Brev fra dig hvorfor takkes. Det var dateret d. 7. Sept., hvad enten Du nu har taget Feil eller det har været 8 Dage underveis, for begge Formodninger ere antagelige Grunde.

Dog, derfor var det ikke, jeg greb Pennen, men for at lade dig vide at jeg i Guds Navn har forlovet mig med Lise Blicher. Vil Gud, reiser jeg i næste Uge til Olstrup, og derfra maaske gennem København til Roskilde, hvor jeg ved Landemodet den 2den Oktober agter at oplæse en Afhandling om Geistlighedens Videnskabelighed.

Vore Forældre ere vel tilfredse med min Forlovelse, og underlig har Gud føiet det, for 8 Aar siden var det stærkt i mine Tanker, flere Gange har det været aldeles ude af dem, som jeg mente, men kom altid igjen, og til sidst lod det endda, som der slet Intet skulde blevet af. Jeg kunde nu fortælle dig grumme Meget om, hvor herligt jeg mener mit Valg er, men jeg er over den Alder, da Man mener, at Alle skal more sig fortræffelig ved at høre de Lovtaler Man lægger paa sin allerkæreste. Det er mig Nok, at jeg veed, Du er enig med mig om at Hun er en

skikkelig Pige. For Alt Andet raade Gud, jeg sørger ikke, og allermindst i denne gode Aftenstund, da jeg har skrevet min Prædiken over Søndagens guddommelige Evangelium.

Hils saa flittig hjemme fra

din
oprigtige Broder
N. Grundtvig.“

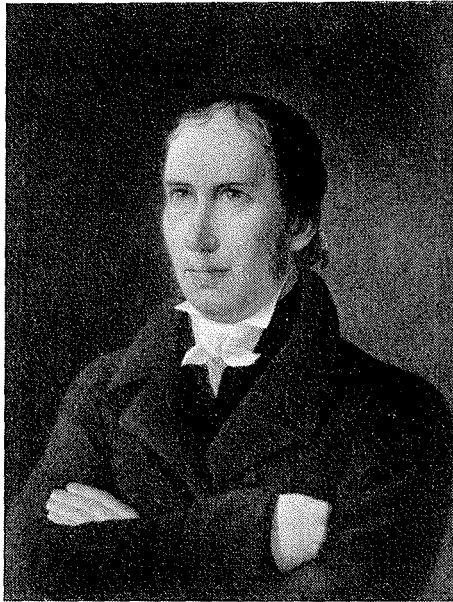
(Begge breve citeret efter (N. F. S. Grundtvig): Breve fra og til N. F. S. Grundtvig, 1924, bd. 1, s. 45—46).

Ja, Lise var skikkelig d. v. s. retskaffen og ærlig og ganske givet netop den kvinde, som Grundtvig behøvede i de svære år både før og efter deres giftermål. Hun skildres som en yndig, stille kvinde, altid parat til at ofre sig for sin udvalgte, til at hjælpe med at mildne de mange hug og slag, som livet tildelte ham. Hun var vel den, der led mest ved deres lange forlovelse, for netop i disse år, da Grundtvig systematisk blev holdt ude fra embede i den danske kirke, fordi han blev anset for en religiøs sværmer, da han med sin pen måtte tjene til det daglige brød, kun hjulpet af „sjeldne Venners Ædelmodighed“ — og her først og fremmest netop af grev Daneskiolds —, da kunne der ikke tænkes på giftermål, og da lå det hjem, de begge drømte om, langt ude i fremtiden.

Først fra 1818 kunne Grundtvig regne med en fast årlig indtægt, nemlig de 600 rigsdaler, kong Frederik VI havde bevilget ham til fortsættelse af hans allerede begyndte for-danskning af „Nordens Folke-Krøniker“ d. v. s. Snorri Sturlusons Heimskringla (Norges kongesagaer) fra oldislandsk og Saxos Danesaga fra latin, hans imponerende bedrift i historiens „Gravhvelving“. Denne opmuntring har sikkert været afgørende for Grundtvigs og Lises beslutning om bryllup. At

brylluppet skulle stå hos Glahns i Olstrup var så ligetil, thi dels opholdt Lise og hendes mor, enkeprovstinde Mette Blicher, og yngste, ugifte søster Jane sig ofte her, dels var

N. F. S. Grundtvig.

Oliemaleri af C. F. Christensen 1820.
(Frederiksborg.)

Grundtvig selv en kærkommen gæst hos pastor Glahns, tilbragte f. eks. en stor del af sommeren 1818 i Olstrup og varetog undertiden de kirkelige forretninger, når svogeren var bortrejst, prædikede her i det nævnte år, men også i 1819 og 1820. Forholdet mellem de to svogre var et hjerte-

ligt og trofast venskabsforhold, hvorom flere breve vidner. (Disse breve er offentliggjort i Hans Egede Glahn: N. F. S. Grundtvig og Familien Glahn (Glahn-Samfundet III, 1934—40, s. 49—157)). Pastor Glahn hørte til de stille i landet; så meget mere har Grundtvig og han følt sig tiltrukket af hinanden.

Der kan næppe være tvivl om, at det må være gennem pastor Glahns, Gisselfelds sognepræstefolk, at Grundtvig har lært grev C. C. S. Danneškiold-Samsøe og grevinde Henriette at kende og i greven fundet „en Velynder og Velgiører, som de sjelden findes“, som Grundtvig smukt siger det i det nævnte udkast til grevens biografi. Pastor Glahn og hustru var hyppige gæster på Gisselfeld, og i foråret 1818, bryllupsåret, søgte grev Danneškiolds at hjælpe Grundtvig til et embede i Sværdborg under baroniet Gaunø — med pastor Glahn som kontaktmænd. Noget senere på året i anledning af en mulig kaldelse til et kapellanembede i Ålborg, skriver Grundtvig i et brev til Marie Glahn, dateret Kbhvn. 16. Sept. 1818, altså en måned efter brylluppet:

„ . . . Gud velsigne Grevinden, fordi hun ogsaa ved denne Leilighed har viist sin ømme Deeltagelse i vort Vel! Træffer det sig, da forsikkre Du Hende, at jeg taknemmelig skønner derpaa! Hils kiærligst fra Lise og mig vor gode Moder, de kiære Systre og Dig, samt dernæst ogsaa vores Glahn!

Med Tilønskning af Guds Fred og Velsignelse Din broderlige Ven

N. F. S. Grundtvig.“

((N. F. S. Grundtvig): Breve fra og til N. F. S. Grundtvig, 1924, bd. 1, s. 492).

Men heraf blev nu intet, hverken i Sværdborg eller i Ålborg. I det sidste tilfælde var det kongen, der afgjorde sagen, idet han ønskede Grundtvig bevaret for København, hvad han jo også endelig blev, omend ad mange omveje. Grundtvig selv og Lise ønskede i hjertet det samme, nu da de havde fået eget hjem, og at vennerne i Olstrup præstegård og på Gisselfeld var af samme mening viser et brev fra fru Glahn til Grundtvig, dateret Olstrup d. 14. Sept. 1818. Det var slutningen af Grundtvigs svar herpå, der lige blev citeret ovenfor.

Sidst på året 1818 sender Grundtvig et eksemplar af det netop udkomne 1. bind af Saxo-oversættelsen til grevinden med et dybfølt ledsagedigt: „Ej, som Tiden, glat og broget ....“

Det kan ikke være tilfældigt, at Grundtvig og Lise Blicher valgte at fejre deres bryllup samme dag som grevinde Henriette Danneskiold-Samsøe fejrede sin fødselsdag. —

Kort efter brylluppet rejste de nygifte til deres fremtidige hjem i København i Løngangsstræde nr. 168 lige over for Vartov kirke, hvor Grundtvig 21 år efter skulle finde sit endelige embede i statskirken. I et brev til sin svigermor har Grundtvig selv skildret tiden omkring indflytningen:

„Khvn. 22de Aug. 1818.

Kiære Moder!

Gud skee Lov! lykkelig og vel kom vi herind, uagtet det blev silde, i Tirsdags Aftes, og vel klager Lise over, at endnu er ingen Ting i Orden, men dog synes mig, det lider ganske godt, thi Bøger og Meer, ikke blot Vore, men nok en heel Deel af Deres har vi faaet slæbt herop, og paa Gardiner nær synes mig, her er saa net, at, som sagt, ingen Etatsraadinde behøvede at skamme sig ved det. Hertil har det speilblanke, stadselige Theebord, hvor-

med Smith [grosserer Christian August Schmidt, Grundtvigs svoger, gift med Lises næstældste søster Anna Pauline] har fortjent Lises hele Bevaagenhed, mærkelig bidraget. Hidindtil har imidlertid vor Nethed ikke stukket mange i Øinene, hvorover jeg dog maa tilstaae, Lise ikke klager, thi her har Ingen været, uden Andersens, og den fremmede Mand, som havde lagt sammen til 6 store, pæne Sølvsker, hvorfor de fik to Gange Tak og tre syltede Kirsebær.

Nu, kiære Moder! veed De, hvad Nyt her er passeret, og som jeg ei turde dølge, da Lise paastaer, hun har slet ingen Tid til at skrive, og Moder nok veed, at mine Indvendinger i slige Tilfælde gjælde kun til Vandsbæk. Dette være nu imidlertid sagt uden at ville derved fornærme forrige Lise Blicher paa gode Navn og Rygte, om det ellers er Vanrygte for en Kone at have Been i Næsen, og Næser paa Tøflerne, jeg vil ikke klage, deels fordi det ikke er vist, at dette Brev faaer Lov til at udgaae uden Censur, og deels fordi jeg, eftersom Koner er i vore oplyste Tider, har al Aarsag til at være glad, jeg slipper saa godt, som jeg endnu har Grund til at formode.

Dog, det lod vel kiønnere, at jeg ret for ramme Alvor takkede for den lille velsignede Kone, De, kiære Moder, har født og skiænket mig, og dertil er jeg heller ikke utilbøjelig, naar De kun ikke vil sige hende det igien, da jeg nødig vil saare hendes Beskedenhed.

Ja, kiære Moder! hjertelig Tak for den ærbare, gudfrygtige og elskværdige Pige, De gav mig til Hustrue, og Gud unde mig at leve saa med hende i Medgang og Modgang, i hvad Lykke Gud Almægtigste vil tilføie, at vi begge daglig faae ny Anledning til at takke den Gud, der sammenføiede os, stedse mere inderlig Glæde og Trøst af hinandens Selskab! Tak ogsaa, kiære Moder! for al den Godhed og Moder-Ømhed, De i fem samfulde Aar lod mig vederfares! Det er ikke efter mit Sind at tale tidt eller Meget om Saadant, men, Gud skee Lov, dog at komme det ihu og tænke derpaa. Mangen Gang har det smertet mig, ei at kunne gjøre Dem det Vederlag, De vel ikke agtede for det høieste, men dog kunde behovet; men jeg har det Haab til Gud, at Han

dog engang, i sin behagelige Time, vil give mig Leilighed til at vise, at hvad jeg saa end ellers er, utaknemmelig er jeg ikke.

Nu, velsigne Dem Gud! Jeg maa slutte med kiærligst Hilsen til Pauline og Jane fra Deres

hengivne Søn

N. F. S. Grundtvig.“

((N. F. S. Grundtvig): Breve fra og til N. F. S. Grundtvig, 1924, bd. 1, s. 489—90).

Nu er Grundtvig trukket i hverdagstøjet. De „fem samfulde Aar“, han taler om i slutningen af brevet, hentyder til, at han havde boet til leje hos svigermoderen i sine Københavns-år før sit giftermål. — — —

Grundtvig har senere i sin digtning kredset om sin Ulse—Olstrup-tid f. eks. i digtet til pastor Glahns sølvbryllup d. 15. maj 1833. Glahn var nu sognekapellan ved Garnisonskirken i København — fra 1824 — og brevvekslingen mellem Olstrup og København var forlængst ophørt, nu da de to familier var i samme by. I digtets første strofer knyttes atter forbindelsen mellem Olstrup præstegård og Gisselfeld:

„Skal Sangen tone Festen værd,
Fra Olstrup-Tidens Skjalde-Tunge,
Sølv-Brylluppet maa holdes her,
Hvor midt i Maien Fugle sjunge,
Hvor Borgen med det høie Tag
Kun skimtes mellem Bøge-Blade,
Men hulde Smil i Venne-Lag
Gjør øiensynlig Alle glade!

Det mindes end fuldmangen Giæst
Fra lyse, lune Sommer-Dage,
Det veed kanske de Unge bedst,
Som vanskelig vel finde Mage
Til Stuerne, hvor de var smaa,
Til Glæderne, som de fandt store,
Til Borgen mellem Søer blaa,
Med Bølge-Hegn og Blomster-Flore!“

(Efter et særtryk).

I sommeren 1851 — antagelig i august — mindes Grundtvig i et par strofer af det skønne erindringsdigt „Syd-Sælland“ igen præstegården, hvor han havde vundet sin Lise og borgen, hvor han havde fundet sin eneste velynder „under Højeloft“. Men da var Lise lige hensovet — d. 14. jan. — og grev Danneskiold havde ligget i sin grav i en menneskealder. Og Grundtvig havde forlovet sig med „Herregaards-Fruen“ Marie Toft f. Carlsen til Rønnebæksholm, hvor digtet er blevet til.

„Ulsø-Olstrup, værd at male,
Med din pæne Præstegaard,
Med dit Kor af Nattergale,
Med din Skov af gule Haar,
Og med Haven, hvor som Pil
Voxte baade Kys og Smil!
Med „Hilsæl“ godmorgen!“

og Grundtvig tilføjer i en note: „Ulsø—Olstrup er en lille Landsby mellem Gisselfeld og Bregentved, hvor jeg i min Ungdom fandt den levende Idyl og levede mig ind i den med min Ungdomsbrud.“

„Gisselfeld med aabne Grave
Og for Skjalden aaben Dør,
Mens endnu Per Oxes Have
Var en Fyrrelund som før!
Du som jeg en Gubbe graa,
Lejret i Kjærminder blaa!
Med „Hilsæl“ godmorgen!“

med den smukke personlige bekendelse:

„Gisselfeld var i den ældre Grev Danneskjolds Tid vel den gjæstmildeste Borg i Danmark, saa den smiler mig endnu i Møde, hver Gang jeg blot tænker paa den.“

(N. F. S. Grundtvig: Poetiske Skrifter, 1889, bd. 7, s. 506—07).

En sådan bekendelse på vers og i prosa er vidne om Gisselfelds adelsskab i åndens verden. — — —

Men vi har helt glemt vor unge meddeler, hr. Wilster selv, over denne noget vidtløftige fremdragelse af minder om nogle prominente personers mærkedag. Og Christian Wilster (1797—1840) bør sandelig ikke glemmes, så sandt som han selv var en begavet digterspire og så sandt som dette hans huslærerophold på Gisselfeld 1818—19 modnede ham til digter og inspirerede ham til at plante små evighedsblomster i dansk poesis rige blomsterbed.

Jens A. Nielsen.